

Rozhovor s rektorem Univerzity Karlovy Jiřím Zimou

Úvodem z redakce Živy: Od února 2026 je rektorem Univerzity Karlovy analytický chemik a vysokoškolský pedagog prof. RNDr. Jiří Zima, CSc. V letech 2006–12 zastával funkci proděkana pro rozvoj a v letech 2016–24 funkci děkana Přírodovědecké fakulty UK v Praze. Působí jako profesor analytické chemie a odborník na voltametrické metody a chemometrické přístupy v analýze biologicky aktivních sloučenin. Je autorem více než 200 vědeckých publikací, řešitelem desítek projektů a průvodcem mnoha vědkyň a vědců v začátcích jejich badatelské cesty. Aktivní člen vědeckých rad, oborových komisí i mezinárodních odborných společností. Podporovatel našeho časopisu, mohli jsme se s ním několikrát setkat u příležitosti předávání Cen Živy v Lannově vile. Rozhovor s ním vedl prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc., geobotanik, vegetační a krajinný ekolog. V letech 1975–89 byl vědeckým pracovníkem Ústavu krajinné ekologie Československé akademie věd a Botanického ústavu ČSAV, od r. 1990 působil na PřF UK, v současnosti jako „honorary member“. V r. 2000 se stal vedoucím katedry botaniky PřF UK a v letech 2003–09 děkanem PřF UK. Po založení Přírodovědecké fakulty Univerzity Hradec Králové v r. 2010 se podílel na tvorbě jejího přednáškového curricula, končil v r. 2022. Od r. 1993 je členem redakční rady Živy, v letech 1997–2008 byl jejím předsedou.

1 Jiří Zima s prezidentem Petrem Pavlem v Karolinu při jmenování nových profesorů 1. června 2026

2 V pořadí sedmým rektorem Univerzity Karlovy po r. 1989. Z archivu UK (obr. 1 a 2)

3 Aktéři rozhovoru, kteří stáli u zrodu současného projektu kampusu Albertov, někdejší děkan Přírodovědecké fakulty UK Pavel Kovář a Jiří Zima, ještě v roli děkana PřF, při odhalení základního kamene stavby na pražském Albertově 18. října 2021. Z archivu PřF UK

Magnificence, Jiří... Známe se z mateřské Přírodovědecké fakulty téměř čtvrt století, snad nebude vadit „tykací“ forma rozhovoru. Gratulace ke zvolení rektorem UK už proběhla, ve funkci jsi půl roku. Pohnout s tak velkou a členitou institucí, které se s nadsázkou říká „největší fabrika v republice“, nebude snadné. Je to vůbec potřeba?

Jsem přesvědčený, že s některými věcmi pohnout lze určitě. Úplně to nejdůležitější bylo vyřešení jednání o zastavení dotace

na budovu Biocentra Albertov. K tomu jsme došli v souladu s Masarykovou univerzitou a našimi hradeckými fakultami, se kterými čerpáme prostředky z Národního plánu obnovy. Dosáhli jsme i oficiálního schválení prodloužení termínu kolaudace Biocentra do listopadu 2028. O to se zasloužilo hlavně nové vedení této strategické pražské investice a úzká dennodenní spolupráce s architekty a zhotovitelem stavby. Abych nezapomněl na Mephared 2 v Hradci Králové, tak chci pochválit obě fakulty za

enormní nasazení, které vyústilo do kolaudace nové budovy a říjnového začátku výuky. Ale abych nemluvil jen o investicích, druhou velkou akcí je digitalizace celé univerzity. Máme jasný plán, jak postupovat, jsou známy zodpovědné osoby za jednotlivé kroky a na všech fakultách vědí, že to myslíme vážně.

S náročností úkolu souvisí i otázka, která splňuje zaměření purkyňovské Živy. Jsi analytický chemik a v souvislosti s mým někdejší výzkumem depozice znečištěnin v porostech jsme občas chemické aspekty konzultovali. Co jsem se ale dozvěděl až z jiného rektorského rozhovoru – že se hlásíš ke své přezdívce Mravenec z mladých let. Vztah mravenci-rostliny bylo po dlouhé období mé badatelské téma: mravenci jsou eko-inženýři a dokážou urychlovat vegetační sukcesi, jak na opuštěných horských pastvinách směrem k lesu, tak třeba na postindustriálních substrátech v krajině – šíří semena rostlin, převrstvují zeminu a mění její texturu, přinášejí odumřelý rostlinný materiál jako stavební do svých hnízd a obohacují půdu o živiny. Souhlasil bys v situaci vedení univerzity s metaforickou aplikací vlastností mravenců na svou roli?

K přezdívce jsem přišel na gymnáziu na bramborové brigádě, kde mne práce bavila a chtěl jsem ji mít co nejdříve hotovou. Říkal jsem si, že když nebudu reagovat, tak to spolužáci přestane bavit, ale nakonec mi skoro nikdo jinak neříkal, tak na to v našem středoškolském kolektivu slyším

dodnes. Přezdívka spíše souvisela s určitou pilností, ale jsem rád, že mi neříkali včelo, protože v dnešní době hyperkorektnosti by to muselo být trubče, byť ten pilný není. Ale radši už pryč od toho. Ano, chtěl bych svou práci pomáhat změnám, nikoli v krajině, ale na univerzitě. Musím však konstatovat, že sám bych nedokázal nic a jsem moc vděčný, že kolem sebe mám plno lidí, kteří jsou velmi schopní, pilní, pracují s velkým rozmyslem a jsme tým, kde se problémy řeší v klidu a na základě zkušeností, ale i se zdravým novátorstvím.

V hierarchii svých cílů patrně budeš nucen řešit potíže s výstavbou kampusu Albertov. Nejvíce to pálí tři albertovské fakulty – PřF, 1. lékařskou fakultu a Matematicko-fyzikální fakultu. V archivu zápisů z mého prvního kolegia děkana jsem dohledal v pasáži Rozvoj fakulty (7. června 2004) první zmínku o námi oživeném projektu, tehdy ležícím na ministerstvu, na potřebnou velkou stavebně-investiční akci „minikampusu Albertov“ u prorektora pro rozvoj UK a kvestora, kterého se zúčastnili další tři děkani a ředitel Kolejí a menz, přizvali jsme i děkana nedlouho existující Fakulty humanitních studií Jana Sokola. Byl jsi u prvních počátků...

U „minikampusu Albertov“ jsem byl od okamžiku, kdy jsem se stal proděkanem pro rozvoj ve tvém kolegiu děkana. Za těch 20 let jsme zažili chvíle velkých potíží, ale také chvíle, kdy jsme měli radost z velkých posunů. Každopádně nikdy jsme nerezignovali a díky vedením Univerzity Karlovy i všem děkanům a proděkanům zmíněných tří fakult, architektům, technikům aj. jsme začali stavět, alespoň budovu Biocentra. O některých peripetiích jsem se zmínil výše, ale nyní se intenzivně staví – brzy se dostaneme ze základní desky a podzemních podlaží k povrchu a snad ten růst bude jako u hub v lese, když mají ideální podmínky. To jen abych byl trochu biologický a udělal ti radost. FHS skutečně byla v počátcích stavby uvažována jako čtvrtá fakulta, ale nakonec šla jinou cestou a fakultu přivedla do cíle v Libni dříve.

Vzpomínám při té době, po kterou trvají peripetie s posuny projektu kampusu, že bylo náročné pro něj získat 17 fakult univerzity, mezifakultní komise nebyla už jen v umístění stavby jednotná (např. medicí chtěli využít starší objekt na Karlově, další univerzitní lokalita v Troji padla po povodních r. 2012 atd.). Náš koncept, posléze akceptovaný, obnášel dvě centra propojená podle oborů – Biocentrum (PřF a 1. LF) a Globcentrum (PřF a MFF). Účastnil ses jednání na různých úrovních jako proděkan, později jako děkan PřF UK. Co byly nejtěžší momenty?

Momenty byly skutečně různé. Měnily se ceny stavebních prací, byly velké změny v projektu vyvolané jak vnějšími podmínkami, tak úpravami požadavků a potřeb fakult. Byly nutné výměny pozemků, aby se stavělo jen na půdě univerzity, ale asi nejhorší byly průtahy kolem archeologického průzkumu, k tomu už bych se nerad

vracel. Je dobře, že když se nám podaří stavbu úspěšně dokončit, tak si člověk bude pamatovat to dobré.

Pominu narativy, jako je umístění UK v mezinárodních žebříčcích prestiže univerzit (záleží na nastavení kritérií pro výkony), spolupráce s praxí a transfer technologií, pozice různých věkových skupin nebo pohlaví ve vědě i pedagogice apod. Hlavním „výstupem“ jsou studenti a jistě je na místě pojem zmezinárodnění. Jazyková vybavenost dnešních mladých (angličtina coby lingua franca) je velká a promísenost se studenty z jiných zemí také. Přesto ve mně po zkušenostech z mezinárodního kurzu tropické ekologie ve srovnatelně velkém Dánsku na univerzitě v Arrhusu, evropském centru výzkumů v tropech, hlodá jakási pochybnost, zda u našich studentů nezanedbáváme dovednosti v mateřském jazyce. Příkladně Dánové dbají, aby část přednáškového curricula byla v mateřské řeči.

Musím potvrdit, že internacionalizace byla jedním z bodů mého volebního programu. Sám jsem přesvědčen, že absolvování alespoň části přednášek by mělo být povinné v anglickém jazyce. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy s tím problém nemá. V doktorském studiu jsem u postgraduálních studentů vždy obhájoval povinnost vyjet alespoň na jednu tříměsíční stáž. Za doby mého garantování doktorského studia analytické chemie tomu tak bylo a nyní to pokračuje a pokračovat bude. Není nic lepšího než vyjet do zahraničí, seznámit se s vrstevníky z oboru i mimo něj a v navázaných kontaktech pokračovat. To se třeba podařilo mně a na kontaktech z 90. let minulého století stavím dodnes. Že to myslíme s internacionalizací vážně, mohou dokázat letošním přesunutím více než 20 milionů Kč do projektu Erasmus, díky čemuž bude moci vyjet do zahraničí dalších více než 200 studentů. Jinak znalostem angličtiny by určitě pomohlo, kdybychom měli větší výběr nedabovaných filmů v angličtině, jako mají třeba ve zmiňovaném Dánsku nebo Holand-

sku, kde mám mnoho přátel. Mimo jiné některých ještě z dob studií. Z vlastní zkušenosti vím, že studovat cizí jazyky je potřeba mnohem dříve, než na vysoké škole. Tam už by měla být jen nějaká odborná terminologie apod.

Živa je popularizační časopis velmi dlouhé tradice, dnes také s elektronickým pendantem. Výročně v několika kategoriích uděluje ceny za nejlepší články. Jakou váhu a formy zpřístupnění tváře UK pro veřejnost budeš podporovat či rozvíjet? Může v tom hrát roli třeba univerzitní nakladatelství Karolinum?

Na udílení cen ve vile Lanna za nejlepší články v Živě jsem byl v minulosti coby děkan již několikrát. Považuji to za bohu-libou aktivitu. Nakladatelství Karolinum určitě odvádí dobrou práci a i v minulosti jsem v obchodu v Celetné dost často pobýval a díval se po nabízených titulech, řadu jich mám i doma. Spolupráce s velkými nakladatelskými domy nebo účast na knižních veletrzích doma i v zahraničí znamená také dost pro dobré jméno UK. V tomto okamžiku však řešíme naléhavější věci a nemůžeme se věnovat úplně všemu. Alespoň za sebe mohu říci, že jsem prostřednictvím ředitele o práci nakladatelství Karolinum docela dobře informován.

A jak vidíš Karlovu univerzitu v brzkých příštích letech?

Univerzitu chci vidět jako úspěšnou, aktivní a sebevědomou instituci, která bude inspirací jiným školám. Která bude poskytovat špičkové vzdělání studujícím všech stupňů, bude výkonná ve vědě a bude sloužit veřejnosti, z jejíž prostředků je převážně financována. Bude mít energii se dále rozvíjet, investovat do svého rozvoje a jít s dobou, která na univerzity bude klást velké a oprávněné nároky.

Děkuji ti i za Živu za čas věnovaný našemu rozhovoru.

Programové teze a cíle, se kterými J. Zima vstupoval do volby rektora UK, najdete na webových stránkách <https://cuni.cz>.